

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdetä:

Ahonen, I., Degerlund, V., Heinonen, L., Salmirinne, O., Juntunen, M. & Tervajärvi, L. (2021)
Ensihoitajaopiskelijat vuorovaikutusta ja etiikkaa oppimassa. TAMKjournal, 13.8.2021.

URL: <https://tamkjournal.tamk.fi/ensihoitajaopiskelijat-vuorovaikutusta-ja-etiikkaa-oppimassa/>

Ensihoitajaopiskelijat vuorovaikutusta ja etiikkaa oppimassa

- in [Kehittäminen ja soveltava tutkimus](#) · [Sosiaali- ja terveysala](#)
- — 13 elo, 2021

Ensihoitajien tutkinto-ohjelmaan sisältyvä Ammatillinen etiikka ja vuorovaikutus -opintopakso on toteutettu uudella tavalla jo kolmen vuoden ajan. Opintopakso sijoittuu opintojen alkuvaiheeseen, ja oleellisessa roolissa ovat opiskelijoiden tapaamiset asiakkaiden kanssa. Asiakastapaamisten ja niiden reflektointien avulla opiskelijoille pyritään tarjoamaan mahdollisuuksia vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ennen ensimmäistä harjoittelua.

Kirjoittajat: Iida Ahonen, Vilma Degerlund, Laura Heinonen, Oona Salmirinne, Mervi Juntunen ja Lasse Tervajärvi

Suomessa potilaiden hyvä ja tasa-arvoinen hoito on jo vuosia pyritty varmistamaan erilaisilla laeilla ja ohjeilla. Vuonna 1992 säädetty laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) takaa kaikille Suomessa asuville oikeuden hyvään terveyden- ja sairaudenhoitoon sekä siihen liittyvään kohteluun. Laki määrää muun muassa potilaan tiedonsaantioikeudesta sekä yksilöllisten tarpeiden kunnioittamisesta mahdollisuuksien mukaan. Sairaanhoitajan eettiset ohjeet puolestaan pyrkivät tukemaan hoitotyöntekijöiden eettistä päätöksentekoa päivittäisessä työssä (Sairaanhoitajaliitto 2021).

Potilaiden hyvän hoidon takaamiseksi ei riitä, että koulutamme terveydenhuoltoalan opiskelijoita hallitsemaan erilaiset kliiniset ja tiedolliset taidot. Yksi hoitotyön vaativimmista tehtävistä on erilaisten potilaiden kohtaaminen. Jokainen vuorovaikutustilanne on uniikki, mikä vaatii hoitajalta kykyä havaita potilaan tarpeet ja muokata omaa toimintaansa tilanteen edellyttämällä tavalla. Tutkimukset osoittavat potilastyytyväisyyden parantuneen sen myötä, mitä enemmän vuorovaikutusta hoitajien ja potilaisen välillä on ollut (Korpela 2017, 189). Esimerkiksi Haugan ym. (2021) korostavat tutkimuksessaan sairaanhoitajan ja potilaan välisen hyvän vuorovaikutuksen merkitystä vanhainkodissa. He huomauttavat vuorovaikutuksen olevan kiinteä osa hoitoprosessia ja toteavat sen voivan onnistuessaan jopa edistää potilaan hyvinvointia, sillä etenkin pitkäaikaisessa hoidossa kuulluksi ja arvostetuksi tuleminen tunne on tärkeä. (Haugan ym. 2021.)

Jotta vuorovaikutustaidot kehittyvät, niitä täytyy harjoitella. Haugan ym. (2021) huomauttavatkin, että vuorovaikutustaitojen huomiointi ja harjoittelu on olennaista myös kliinisten taitojen yhteydessä ja vuorovaikutustaitojen käsittelyn tulisi alkaa opinnoissa mahdollisimman varhain. Pohontsch (2018) puolestaan toteaa, että opiskelijat tarvitsevat ohjaajiansa tukea, kun he reflektoivat omia toimiansa, käyttäytymistään ja kokemuksiään potilaiden kanssa. Toisaalta myös ohjaajat tarvitsevat aikaa ja mahdollisuuksia pohtia omaa toimintaansa potilaiden kanssa, jotta he voivat toimia hyvinä roolimalleina potilastyöstä.

Vuorovaikutusopetuksen toteutus

Jotta opiskelijoille voidaan tarjota mahdollisimman paljon mahdollisuuksia vuorovaikutustaitojen harjoitteluun on ammatillista vuorovaikutusta ja etiikkaa käsittelevään opintopaksoon sisällytetty asiakastapaamisia jo kolmen vuoden ajan. Opintopaketin tavoitteena

on oppia tuntemaan sairaanhoitajan ammattieettiset ohjeet ja toimintaperiaatteet. Opintojakso piti sisällään luentoja, diaesityksiä sekä asiakastapaamisia, joista jokainen opiskelija teki reflektiopäiväkirjan palautettavaksi. Reflektiopäiväkirjan sai toteuttaa haluamallaan tavalla, mutta sen piti pohjautua kirjallisuuteen ja artikkeleihin.

Opintojakson alussa jokainen opiskelija valitsi itselleen asiakkaan. Aiempina vuosina asiakas on valittu joko Mummon kammarista tai Koukkuniemestä, mutta tällä kertaa asiakas sai olla myös omavalintainen, esimerkiksi oma mummo. Vallitsevan tilanteen takia myös asiakastapaamisten määrää oli pudotettu kymmenestä kuuteen.

Opiskelijat kokivat tekevänsä tärkeää työtä, sillä he olivat seurana ja kuuntelijana ikäihmisille, jotka ovat voineet kärsiä yksinäisyydestä.

Asiakastapaamisten tavoitteena oli, että opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan erilaisten, eri-ikäisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kanssa. Tapaamisten aktiviteettia ei ollut rajattu, vaan niissä huomioitiin jokaisen asiakkaan yksilölliset tarpeet. Useat opiskelijat esimerkiksi kahvittelevat ja ulkoilivat oman asiakkaansa kanssa. Opiskelijoiden tuli tarkastella tapaamisia ammatillisen vuorovaikutuksen ja eettisyyden näkökulmasta sekä mahdollisuuksien mukaan käydä läpi asiakkaan elämänkaarta.

Vaikka asiakastapaamiset saivat opintojaksolla suuren roolin, pidettiin sen aikana myös luentoja etiikasta ja vuorovaikutuksesta. Luennoilla käytiin läpi asiakastapaamisissa esiin nousseita haasteita sekä onnistumisen kokemuksia. Kurssin päätteeksi opiskelijat tekivät ryhmätöinä seminaariesityksiä annetuista aiheista, jotka esitettiin muulle luokalle. Esitysten aiheet olivat vanhusten kaltoinkohtelu, kehitysvammaisten asiakkaiden kanssa esiin nousevat eettiset haasteet, arvoristiriidat ja parannusehdotukset, vieraat kulttuurit ja hoitoetiikka, ohjaus ja vuorovaikutus hoitotyössä, asiakkaan aistiongelmien sekä työssäjaksaminen.

Opiskelijat kuvasivat, että opintojakso oli opetustyyliiltään ja arvioinniltaan hyvin erilainen aiempaan verrattuna. Monilla opintojaksoilla keskeinen sisältö saavutetaan kuuntelemalla luentoja ja lopuksi osoittamalla opittu tenteissä, jolloin opiskelijan oma osuus voi jäädä vähäiseksi. Tätä opintojaksoa ei kuitenkaan voinut suorittaa koronatilanteen takia tutuksi tulleiden etäyhteyksien kautta neljän seinän sisältä, vaan opiskelijaa vaadittiin astumaan ulkomailmaan ja oman mukavuusalueensa ulkopuolelle. Opintojakson hyväksytyt suorittaminen vaati kirjallisen tentin sijaan reflektiopäiväkirjan ja aiempaa syvempää oman oppimisen tarkastelua ja reflektointia.

Toteutuksen hyödyt aikaisempaan toteutustapaan nähden

Monella opiskelijalla on ollut koronavuoden aikana vaihtelevasti vaikeuksia keskittyä pitkään, opettajajohtoisin monologiluentoihin, jotka etäopetuksen aikana ovat tulleet tutuiksi. Vaikka kurssin sisältämät luennot olivatkin etänä, opiskelijat kokivat luennoilla syntyneen mielenkiintoisia keskusteluita. Asiaa auttoi todennäköisesti se, että jokaisella oli omasta asiakastapaamisesta kokemuksia, joita he halusivat käydä läpi yhdessä. Mikäli asiakaskäyntejä ei olisi ollut, mahdollisesti myös keskustelua olisi ollut vähemmän. Muutamien luennosten täydensivät hyvin asiakaskäyntejä, ja reflektiopäiväkirjan kirjoittamiseen oli helpompaa tarttua, kun alla oli keskustelua ja pohdintaa opiskelijoiden kesken sekä opettajan luennoita aiheesta.

Monella ryhmän opiskelijoista ei ollut aiempaa kokemusta hoitoalalta, ja nämä asiakaskäynnit olivat useille ensimmäinen askel hoitotyön maailmaan, vaikkei asiakaskäyntien tarkoituksena ollutkaan tehdä hoitotyötä vaan ennemminkin opetella kohtaamaan uusi ihminen. Siksi kurssin sijoittuminen juuri ennen ensimmäistä harjoittelua olikin osuva. Kurssi oli erinomainen valmistautuminen tulevaan harjoitteluun. Jokainen pystyi etukäteen tutustumaan siihen, millaista on olla vuorovaikutussuhteessa asiakkaan kanssa, ja löytää itsestään uusia vahvuuksia ja kehitettäviä piirteitä.

Asiakastapaamisten takia jokainen opiskelija joutui kriittisesti miettimään omia vuorovaikutustaitojaan. He joutuivat harkitsemaan, millaista huumoria voi käyttää tai millaisista asioista toisen kanssa voi keskustella. Moni opiskelijoista pääsi pohtimaan, mikä on eettisesti oikein ja mikä väärin. Käynnit ikäihmisten luona loivat oikeita vuorovaikutustilanteita ja eettisiä haasteita, joita ei ehkä luentotyypillisellä toteutuksella tulisi ilmi. Tosielämän esimerkkejä on helpompi käydä läpi luennoilla ja miettiä, miten tilanteessa toimittiin tai olisiko tilanteessa voinut toimia paremmin. Vuorovaikutustaitoja kun ei voi oppia pelkästään kirjasta.

Reflektiopäiväkirjan kirjoittamisen tavan sai valita itse, mikä tuotti osalle opiskelijoista aluksi päänvaivaa. Vapaamuotoisen tehtävän kirjoittaminen ei ollutkaan niin helppoa kuin olisi ajatellut: miten kirjoittaa vieraan ihmisen kohtaamisesta ja muodostuneesta vuorovaikutussuhteesta kertovasti, pohtivasti sekä itseään analysoivasti ja yhdistää siihen tutkittua tietoa ja lähdemateriaalia? Sairaanhoidajan koulutukseen kuuluu paljon teoriaopintoja, eikä tenteissä ole niinkään tilaa pohtimiselle tai omille mielipiteille. Reflektiopäiväkirjan kirjoittaminen olikin monille tervetullut haaste ja piriste tavallisten tenttien rinnalle. Reflektiopäiväkirja antoi uudella tavalla vapautta ja vastuuta toteuttaa omaa oppimista.

Opiskelijoiden ajatuksia toteutuksesta

Opintojakson lopuksi opiskelijat kirjoittivat ajatuksiaan opintojakson toteutuksesta. Kirjoituksissaan opiskelijat pohtivat opintojakson aikana saamiaan valmiuksia kohdata erilaisia asiakkaita. Suurin osa opiskelijoista oli sitä mieltä, että kurssi oli paljon antoisampi ja opettavaisempi, kun kurssilla ei ollut perinteistä tenttiä. Vapaamuotoisen reflektiopäiväkirjan kirjoittaminen koettiin tenttiä mukavammaksi. Palautteissaan opiskelijat nostavat esiin, että reflektiopäiväkirjassa tuli pohdittua asiaa kokonaisvaltaisemmin kuin tentissä ehkä tulisi.

Opiskelijat kokivat opintojakson ja sen toteuttamisen tavan erityisen tärkeäksi, sillä heidän ensimmäinen harjoittelunsa oli juuri alkamassa. Harvalla opiskelijalla on aikaisempaa kokemusta hoitotyöstä, joten asiakaskäynnit tarjosivat heille korvaamattoman kosketuspinnan siihen, millaista vuorovaikutuksen asiakkaan kanssa tulee olla. Opiskelijat kokivat tekevänsä tärkeää työtä, sillä he olivat seurana ja kuuntelijana ikäihmisille, jotka etenkin korona-aikana ovat voineet kärsiä yksinäisyydestä. Reflektiopäiväkirjan kirjoittaminen puolestaan haastoi opiskelijat pohtimaan omaa vuorovaikutusta syvemmin sekä tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittymisen kohteensa. Eräs opiskelija kuvaa asiakastapaamistehtävän antia seuraavasti:

Lähihoitajana ensin ajattelin, että vähän tylsä tehtävä, koska minulla oli jo vahva kokemus siitä, millaista vuorovaikutus asiakkaan kanssa on. Oli kuitenkin hienoa, että meille annettiin mahdollisuus valita asiakkaaksi joku oma asiakas, kuten oma isovanhempi/muu läheinen. Valitsin itse oman isovanhempani, koska koin, että minun on fiksumpaa jättää Mummon

kammarin ja Koukkuniemen vanhukset niille, joilla ei ole kokemusta asiakastapaamisista. Koska onhan se ihan eri kohdata tuntematon vanhus kuin oma isovanhempi. Minulle tehtävästä jäi siis käteen arvokasta aikaa oman läheisen kanssa, joten ei tehtävä ollut lopun viimein niin tylsä mitä olin alkuun ajatellut.

Palautteista päätellen teorian ja käytännön yhdistäminen kuvatulla tavalla tuottaa hyötyä ja kehittää opiskelijoiden kykyä refleктоivaan pohdintaan. Toteutus valmistaa tarkoituksenmukaisella tavalla opiskelijoita kohtaamaan asiakaan ja huomioimaan hänet kokonaisvaltaisemmin. Aina vuorovaikutus ei suju, ja yhdessä pohtien ja teoriaan tutustuen ongelmiin voidaan löytää ratkaisuja. Uudessa opintosuunnitelmassa vastaavanlainen toteutus otetaan käyttöön myös muissa terveystieteiden koulutuksissa vahvistamaan opiskelijoiden edellytyksiä ensimmäiseen ohjattuun harjoitteluun.

Lähteet

Haugan, G., Eide, W. M., André, B., Wu, V. X., Rinnan, E., Taasen, S. E., Kuven, B. M. & Drageset, J. 2021. Joy-of-life in cognitively intact nursing home residents: the impact of the nurse-patient interaction. *Scandinavian journal of caring sciences*, 35(1), 208–219. <https://doi.org/10.1111/scs.12836>

Korpela, T. 2017. *Palvelun merkityksellistäminen sensemaking-näkökulman valossa. Tutkimus sairaalan hoitoprosessista. Johtamiskorkeakoulu. Tampereen yliopisto. Väitöskirja.* <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0577-2>

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785. Viitattu 5.6.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

Pohontsch, N. J., Stark, A., Ehrhardt, M., Kötter, T., & Scherer, M. (2018). Influences on students' empathy in medical education: an exploratory interview study with medical students in their third and last year. *BMC medical education*, 18(1), 231. <https://doi.org/10.1186/s12909-018-1335-7>

Sairaanhoitajaliitto. 2021. *Sairaanhoitajan eettiset ohjeet.* Viitattu 5.6.2021. <https://sairaanhoitajat.fi/ammatti-ja-osaaminen/kollegiaalisuus-ja-ammattietiikka/>

Kirjoittajat

Iida Ahonen, 20EH-opiskelija, Terveys, TAMK

Vilma Degerlund, 20EH-opiskelija, Terveys, TAMK, vilma.degerlund@tuni.fi

Laura Heinonen, 20EH-opiskelija, Terveys, TAMK

Oona Salmirinne, 20EH-opiskelija, Terveys, TAMK, oona.salmirinne@tuni.fi

Mervi Juntunen, lehtori, Terveys, TAMK, mervi.juntunen@tuni.fi

Lasse Tervajärvi, lehtori, Terveys, TAMK, lasse.tervajarvi@tuni.fi

Kuvituskuva: Unsplash